

2022-05-19
Ju2022/00209 (delvis)

Justitiedepartementet

Valmyndigheten
Box 12191
102 25 Stockholm

Uppdrag att vidareutveckla hjälpmedel till personer med synnedsättning att kunna rösta med bibehållen valhemlighet

Regeringens beslut

Regeringen ger Valmyndigheten i uppdrag att i samarbete med RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE) vidareutveckla och färdigställa en eller flera prototyper av hjälpmedel som kan användas av personer med synnedsättning på ett röstmottagningsställe för att hitta och ta rätt valsedel vid valsedelsställ och för att kunna avge en parti- och personröst utan att behöva begära hjälp.

Valmyndigheten ska senast den 28 november 2023 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) om vilka prototyper som vidareutvecklas, resultatet av dittills genomförda tester, en bedömning av förutsättningarna för att i stor skala upphandla hjälpmedel samt en preliminär uppskattning av kostnader för att tillhandahålla hjälpmedel vid samtliga röstmottagningsställen. En slutredovisning ska lämnas senast den 28 november 2024.

För uppdraget får Valmyndigheten under 2022 använda högst 1 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 1 Rikets styrelse för budgetåret 2022 uppförda anslaget 6:1 Allmänna val och demokrati, anslagsposten 5 Allmänna val och demokrati – del till Skatteverket.

Bakgrund

Riksdagen har för regeringen tillkännagett vikten av att personer med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon och att ambitionen bör vara att en fullgod lösning ska finnas på

plats så snart som möjligt, dock senast inför 2022 års allmänna val (bet. 2015/16:KU14 punkt 4, rskr. 2015/16:205).

En parlamentariskt sammansatt kommitté, 2020 års valutredning (Ju 2020:08), gavs i uppdrag att överväga och lämna förslag till åtgärder som kan bidra till att personer med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon (dir. 2020:30). Kommittén gav ett uppdrag till RISE, som inledde utveckling av tre prototyper för ändamålet. Kommittén har i sitt slutbetänkande Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96) föreslagit att de prototyper som presenterats av RISE i rapporten Jämlik rösträtt ska vidareutvecklas.

Närmare beskrivning av uppdraget

Enligt 3 kap. 1 § regeringsformen utses riksdagen genom fria, hemliga och direkta val. Vid sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att lämna särskild personröst. I vallagen (2005:837) finns bestämmelser som innebär att en väljare ska vara ensam bakom en valskärm och själv göra i ordning sina röster där (7 kap. 3 § första stycket vallagen). Vidare ska det anordnas en lämplig avskärmad plats i anslutning till ett röstmottagningsställe, där valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn (8 kap. 2 § vallagen). Väljare med funktionsnedsättning eller liknande ska på begäran få hjälp av en röstmottagare med att göra i ordning sina röster och ta valsedlar, alternativt få anlita någon annan person som hjälper honom eller henne med detta (7 kap. 3 § andra stycket och 8 kap. 2 a § vallagen).

Om en person med synnedsättning väljer att utnyttja sin rösträtt genom att han eller hon på röstmottagningsstället ber om hjälp med att göra i ordning sin röst, röjs valhemligheten för den som hjälper till. Även om väljare begär hjälp med att ta rätt valsedel röjs valhemligheten. Det är angeläget att blinda och personer med grav synnedsättning ges möjlighet att ta valsedlar och göra i ordning sin röst på ett röstmottagningsställe utan att behöva begära hjälp av någon annan. Hjälpmedel för att kunna ta valsedlar och personrösta på ett röstmottagningsställe utan att begära hjälp bör därför utvecklas och testas.

Valmyndigheten ska vid uppdragets genomförande utgå från och arbeta vidare med det underlag som 2020 års valutredning tagit fram genom ett uppdrag till RISE och som presenterats i rapporten Jämlik rösträtt (SOU 2021:96, bilaga 6).

Hjälpmedlen ska kunna användas vid all röstning på ett röstmottagningsställe samt vid röstning genom ambulerande röstmottagare, inom ramen för nuvarande valsystem. Hjälpmedlen ska även kunna användas vid röstning i röstningslokal som utlandsmyndighet har inrättat, dvs. i röstningslokaler som ligger i annat land och i annan tidszon. Vidareutvecklingen ska omfatta både hjälpmedel som kan användas av personer med synnedsättning för att hitta och ta rätt valsedel vid valsedelsställen och hjälpmedel för att kunna avge en parti- och personröst utan att begära hjälp.

Hjälpmedlen ska vara väl genomtänkta utifrån målgruppens behov. För personer med synnedsättning sker en stor del av perception och meningsskapande av omvärlden via känsel. Vidareutvecklingen ska därför lägga särskilt fokus på material och design.

Organisationer som företräder personer med synnedsättning ska löpande involveras i vidareutvecklingen. Prototyperna som utvecklas ska testas i flera omgångar i olika miljöer. Även andra funktionärer, som t.ex. röstmottagare, bör involveras i vidareutvecklingen. I samband med valet till Europaparlamentet 2024 ska en eller flera prototyper testas i en miljö som i så stor utsträckning som möjligt motsvarar en verklig valsituation. Sådana test kan exempelvis ske på ett verkligt röstmottagningsställe parallellt med valet till Europaparlamentet i några frivilliga kommuner.

Hjälpmedlen ska vara praktiskt möjliga att erbjuda i val- och röstningslokaler liksom vid ambulerande röstmottagning och kunna produceras till en rimlig kostnad. Vidareutvecklingen ska därför omfatta en identifiering av förutsättningarna för att i stor skala upphandla och producera hjälpmedlen. En djupgående analys av teknisk genomförbarhet samt verifiering av teknik ska göras. Möjligheten att kombinera ett hjälpmedel med en s.k. QR-kod på valsedeln bör ingå i utvärderingen.

I slutredovisningen ska ingå en kostnads kalkyl och en bedömning av kostnaderna för att tillhandahålla de färdigtestade hjälpmedlen vid samtliga röstmottagningsställen. I redovisningen ska även ingå en detaljerad beskrivning av hjälpmedlen, som ska kunna användas vid upphandling.

Regeringen beräknar att 2 000 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2023 och 2 000 000 kronor för 2024, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Morgan Johansson

Benny Lindholm Närlinge

Kopia till

Statsrådsberedningen/Gransk
Utrikesdepartementet/KC
Socialdepartementet/SOF/ÄGD
Finansdepartementet/BA, OFA/K, OFA/OU
Näringsdepartementet/N/EIN
Kulturdepartementet/MD
RISE Research Institutes of Sweden AB